

Oheinen muistio on ETU-lihasiipikarja-asiantuntijaryhmän laatima 17.1.2007

Lääkkeiden käyttötarpeen vähentäminen ja hallittu käyttö siipikarjan lihantuotannossa

Suomessa lääkkeiden käyttötarve siipikarjanlihantuotannossa on pääsääntöisesti vähäistä. Meillä olisi erittäin hyvät mahdollisuudet jopa lääkkeettömän siipikarjanlihan tuottamiseen. Vähäinen lääkkeiden käyttötarve on joka tapauksessa selvä kansallinen vahvuus.

Vähäiseen lääkkeiden käyttötarpeeseen on useita syitä. Merkittävin on se, että meillä ei ole muualla yleisesti esiintyviä siipikarjan tarttuvia tauteja. Meillä tuotanto tapahtuu lihasiipikarjaa varten suunnitelluissa tuotantorakennuksissa. Lisäksi tuotanto toimii osastokohtaisella kertatäyttöperiaatteella, jolloin erätauolla tehdään pesut ja desinfektio ja tarvittavat korjaustyöt ja samalla pienennetään tautipaineita.

Suomessa ei ole käyttötarvetta myöskään ennaltaehkäisevään antibioottilääkitykseen. Mikäli meillä linnut sairastuvat, niin sairastumisen aiheuttajina ovat tällöin lintujen huono vastustuskyky ja /tai lisääntynyt tartuntapaine ympäristössä: eläintiheys, puutteet olosuhteissa (esim. pehku, ilmanvaihto) tai puutteet lintujen hoidossa sekä muiden sairastumiselle altistavien tekijöiden lisääntyminen.

Meillä lääkkeiden luovutukseen ei ole tarvetta, vaan lääkkeet määrätään vain todettuun akuuttiin sairauteen. Lääkityspäätös tehdään vasta, kun taudista on olemassa bakteriologinen diagnoosi, herkkyyssmääritys sekä hoitavan eläinlääkärin arvio lääkkeen käytön tarpeellisuudesta parven kliinisen tarkastuksen ja kliinisten oireiden perusteella.

Lääkitykseen vaikuttavia tekijöitä

Lintujen ikä, tuotantovaihe, taudin aiheuttamat tappiot sekä lääkekustannukset ovat mukana ratkaisussa, miten ongelmaan tartutaan lääkeytyksen avulla. Eläinten hyvinvoinnin kannalta akuuttilääkitys saattaa tapauskohtaisesti olla perusteltua ja otettava huomioon.

Lääkitys on meillä aina poikkeamatilanne. Rutiinilääkitys ei ole hyväksyttävää.

Käyttötarve aiheutuu meillä lähinnä puutteista hygieniassa, eläinaineksessa, olosuhteissa (pehku, ilmanvaihto) veden ja rehun laadussa tai hoidossa tapahtuneista virheistä, jolloin bakteerien aiheuttamat taudit ovat enimmäkseen toissijaisia eikä niitä pyritä hoitamaan antibiootein. Sairastamiselle altistavat tekijät on selvitettävä ja nämä epäkohdat pyritään korjaamaan ko. erän aikana tai viimeistään erätauolla.

Lääkkeiden hallittu käyttö tuotantoketjussa edellyttää teurastamon/ alkutuotannon aktiivista osallistumista lääkkeiden käytön seurantaan ja ennaltaehkäisyyn.

Siipikarjayksikössä hoidetaan pääsääntöisesti koko parvi

Yleensä siipikarjayksikössä hoidetaan koko parvi, jos lääkitystä tarvitaan eli kyseessä on lähes poikkeuksetta massalääkitys. Lääkkeet annostellaan yleisimmin juomaveden mukana, mutta annostelu rehussa on myös mahdollista. Mikäli akuuttia lääkitystarvetta on, lihasiipikarjalle joudutaan usein käyttämään erityislupavalmisteita. Syynä tähän on se, että juomaveden mukana annosteltavia lääkeaineita ei ole rekisteröity siipikarjalle niiden vähäisen käyttötarpeen takia.

Lääkkeiden käyttömäärä riippuu hoidettavan parven iästä ja lintumäärästä ja vaadittavasta lääkepitoisuudesta. Tarvittava lääkkeiden määrä voi nousta hyvinkin suureksi, jos kyseessä on esim. aikuinen emoparvi.

Vähäisin lääkitystarve on tuotantopolven broilereilla. Emoketjuissa lääkityskynnys on matalampi, koska emoketjun ongelmat vaikuttavat laajalle koko ketjussa.

Lääkkeiden käyttötarve nykyisin äkillisten sairastapausten hoidossa

Broilerin emoketjussa lääkitystä tarvitaan yleisimmin nivel- ja jännetuppitulehduksiin ja satunnaisesti kolibakteerin aiheuttamiin tulehduksiin. Nivel- ja jännetuppitulehduksia esiintyy yleensä 10 ja 18 viikon ikävälillä, mutta ne ovat mahdollisia myös munittamossa. Sairaot karsitaan. Hoidon tarkoituksena on, että tartunnan saaneet eivät sairastu. Nivel- ja jännetuppitulehdusten aiheuttaja on yleensä stafylokokkibakteeri ja tähän ensisijainen lääke on penisilliini. Herkkyysmääritysten jälkeen valitaan sopivin.

Tuotantopolven broilereille lääkkeiden käyttötarve on erittäin vähäistä. Poikkeuksellisesti joskus tuotantobroilereille voi joskus tulla kuolionen suolistotulehdus eli nekroottinen enteriitti (NE), johon tarvitaan lääkitystä. Lääkkeiden pitkät varoajat vaikeuttavat tuotantopolven broileriparviin lääkityksiä.

Kalkkunan emoketjussa lääkitystä voidaan tarvita yleistulehduksiin (niveltulehdukset, suolistotulehdukset jne.), joissa usein voi olla taustalla esim. koli, pasteurella tai sikaruusu. Siitoskalkkunakukkoja voidaan joskus lääkittää yksilölääkityksenä. Satunnaisesti hoidetaan yksilölääkityksenä myös kalkkunaemojen silmätulehduksia.

Tuotantopolven kalkkunalla lääkitystä vaativia sairauksia ovat pääasiassa yleistulehdukset ja kuolionen suolistotulehdus, jonka hoitoon penisilliini on ensisijainen lääke. *Aina tarvitaan kuitenkin syiden selvitys esim. tuotantohygienia, olosuhteet ja mahdollisten ruokinnan muutosten vaikutukset.*

Lääkkeiden käyttötarpeen vähentäminen

Suomessa esiintyvien siipikarjan virustautien ennaltaehkäisy tapahtuu rokottamalla. Koko ketjussa varmistetaan rokotusohjelmien noudattaminen ja emoparviin terveystarkkailuun kuulumisen. Hyvä tautisuojaus ja tuontilintujen vapaaehtoinen kontrolli ovat asioita, joista on pidettävä kiinni, jotta uusien virus- ja mykoplasmatautien tulo Suomen siipikarjaan pystytään ennaltaehkäisemään.

Meillä lääkkeiden käyttötarpeen syyt ovat pääsääntöisesti olosuhteisiin tai hoitokäytäntöihin liittyviä. Tautitapauksissa tulee selvittää sairastumiselle altistavat tekijät. Pitää käydä läpi hoitorutiinit ja tehdä korjaavat toimenpiteet joko välittömästi (ennaltaehkäisee saman taudin uudelleen puhkeamisen samana erän aikana) tai viimeistään erätauon aikana, jotta voidaan ennaltaehkäistä ongelma seuraavassa erässä. Koska tuotanto on ainakin osastokohtaisesti kertatäyttöistä, antaa erätauo joka kerta mahdollisuuden saneeraukseen, eikä tarvitse/kannata odottaa, uusiiko ongelma useammassa lintuerässä.

Ennaltaehkäisevä lääkitys

Rokottaminen ei kuitenkaan korvaa muuta ennaltaehkäisyä. Tavoitteena olisi, että eläinlääkärin salmonellavalvontakäynti laajennettaisiin terveydenhuoltokäynniksi, jossa esim. tautisuojausrutiinit käytäisiin kunnolla läpi.

Loislääkitys

Meillä ennaltaehkäisevä loislääkitys koskee lähinnä kokkidioosia. Muun loislääkityksen käyttötarve on pieni eikä rutiinikäyttöön ole tällä hetkellä tarvetta. Broileriemoilla saattaa olla satunnaisesti suolinkaisongelma, joka tulee esiin teurastamon palautteen perusteella. Taukosaneeraus ja tilanteen seuranta seuraavien teuraserien osalta ovat ratkaisuna tähän ongelmaan.

Broileriemojen kokkidioosin ennaltaehkäisyyn käytetään rokotetta. Tuotantopolven broilerin ja kalkkunan sekä kalkkunaemojen kokkidioosin ennaltaehkäisyyn käytetään kokkidiostaatteja.

Suomessa käytettyjä kokkidiostaatteja ovat narasiini, lasalosidinatrium, monensiininatrium tai salinomysiininatrium, joita rehutehtaat vaihtavat tarvittaessa.

Rotaatio-ohjelmien tarve meillä on pieni verrattuna muuhun maailmaan. Monissa maissa samalla erällä saatetaan joutua käyttämään useita eri kokkidiostaatteja, ja myös kokkidiostaattiresistenssi on ongelma.

Kalkkunoille kokkidiostaattia annetaan rehussa 7-10 viikon ikään. Kalkkunanuorikot saavat kokkidiostaatteja 10-11 viikon ikään saakka, mutta ei enää munittamossa.

Kokkidioosin ennaltaehkäisy on lintujen hyvinvoinnin ja kuolioisen suoletulehduksen ennaltaehkäisyä takia välttämätöntä. Ennaltaehkäisy broilerilla on mahdollista joko kokkidiostaateilla tai rokottamalla. Kalkkunalle ei ole rokotetta.

Tuotantopolven broilerilla rokotteiden käyttöönotto vaatisi lisätutkimusta mm. oikean rehustuksen ja managementin löytämiseksi, jotta rokotteen käyttö olisi taloudellisesti mahdollista. Rokotetuilla parvilla kuolioinen suolistotulehdus on osoittautunut ongelmaksi, mikä lisää antibioottien käyttötarvetta.

Rokotukset

Broileriemoja rokotetaan Marekin tautia, AE:ta, Gumborotautia ja sinisiipitautia vastaan. Rokotteet annetaan nuorikkoaikana juomaveteen sekoitettuna sekä injektiona rintalihakseen. Eläinlääkäri tilaa rokotteet ja luovuttaa ne tuottajalle/hoitajalle, joka käytännössä hoitaa rokotukset. Luovutuksen edellytyksenä voisi olla kuuluminen terveystarkkailuun ja/tai terveydenhuoltosopimus eläinlääkäriin kanssa. Käytännön pitäisi olla yhteneväinen muiden sektoreiden ja munantuotannon kanssa.

Rokotusten onnistumisen seuranta edellyttää vasta-aineseurantaa (eli liittymistä terveystarkkailuun) ja asiantuntevaa tulosten tulkintaa. Rokotustietojen tulee seurata parvea munittamoon. Käytäntö pitäisi saada yhtenäiseksi myös munivilla emoilla ja munintakanoilla.

Kalkkunoilla ei ole tarvetta rokotuksiin. Poikkeuksena on sikaruusurokote tilakohtaisesti, jos tarve vaatii (yksilörokotus).

Rokottaminen ei kuitenkaan korvaa muuta ennaltaehkäisyä. Tavoitteena olisi, että eläinlääkäriin salmonellavalvontakäynti laajennettaisiin terveydenhuoltokäynniksi, jossa esim. tautisuojausrutiinit käytäisiin kunnolla läpi.

Vitamiinien käyttö

Vitamiinien käyttö on joskus perusteltua, esimerkiksi C-vitamiini ennaltaehkäisyyn hellekautena ja monivitamiini esim. ripulitautien tai yleistulehdusten yhteydessä.

Lääkkeiden hallittu käyttö

Suomessa ei ole saatavilla tällä hetkellä eläinlajikohtaisia lääkkeiden käyttömääriä. Lääkelaitos ei tee eläinlajikohtaista seurantaa, vaan pitää kirjaa lääkeainekohtaisesti, jolloin siat ja jopa kalat ja turkiseläimet ovat siipikarjan kanssa samassa taulukossa. Tällä hetkellä ei siis ole mahdollista selvittää yksinomaan siipikarjalle käytettyjen lääkkeiden määrää.

Tarkastuseläinlääkärit saavat tietoa ketjuinformaation kautta eli jokaisesta teurastettavasta erästä on myös toimitettava lääkitystiedot. Tietoja ei tällä hetkellä hyödynnetä. Teurastamokohtainen ns. oman tuotantoketjun lääkkeiden käytön seuranta on vapaaehtoista.

Hoitavalla eläinlääkäriillä on vastuu antamistaan ja määräämistään lääkityksistä tilalle, mutta tarpeen on myös huolehtia, että jonkun tehtävä on seurata ketjussa lääkkeiden käytön kokonaisuutta ja varmistaa antibioottien hallittua käyttöä.